

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDEKİ MODELLER HAKKINDA GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

EVALUATION OF TEACHER TRAINEES' OPINIONS ABOUT TEACHER TRAINING MODELS

*Yrd. Doç. Dr. Harun ŞAHİN; ** Gülnaz ÇELEN; *** Esra ÇAYLI;

Özet: Bu araştırmada öğretmen yetiştirme programlarında kullanılan “beceri modeli”, “uygulanmış bilim modeli” ve “yansıtma modeli” öğretmen adaylarının görüşleri alınarak karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Araştırmaya MAKU Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Resim Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği ve Beden Eğitimi Öğretmenliği programlarında öğrenim gören toplam 133 öğretmen adayı katılmıştır. Veriler, Ekiz ve Yiğit (2006) tarafından geliştirilen bir anket aracılığı ile elde edilmiş olup, SPSS 15.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda, öğretmen adaylarının, beceri modeli ve uygulanmış bilim modeline ilişkin olumsuz görüş bildirdikleri saptanmıştır. Öte yandan, Beden Eğitimi Öğretmenliği programındaki öğretmen adaylarının öğretmen eğitimi modellerinden beceri modeline olumlu yönde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Yine, araştırmaya katılan, tüm programlardaki öğretmen adayları yansıtma modeline ilişkin olumlu görüş bildirmekte ve genel olarak yansıtma modelinin öğretim programlarına dâhil edilmesiyle daha etkili bir öğretmen olacaklarına inanmaktadırlar. Araştırma sonuçlarının, öğretmen yetiştirme sürecine ışık tutacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Öğretmen yetiştirme modelleri, öğretmen yetiştirme, uygulanmış bilim modeli, beceri modeli, yansıtma modeli

Abstract: Qualifications of the teacher who has an active role during this process gains importance. In this study, “craft model”, applied science model” and “reflective model” used in teacher training programs are comparatively assessed by getting the opinions of teacher trainees. 133t teacher trainees studying in departments of Primary Teacher Education, Turkish Language Teacher Education, English Language Teacher Education, Art Teacher Education, and Physical Education Teacher Education programs in Faculty of Education at Mehmet Akif Ersoy University are participated in the study. A questionnaire formed by Ekiz and Yiğit (2006) is used as data collection instrument and data are evaluated by SPSS 15.0 package software. According to results of the research, it is seen that the teacher trainees have negative views on craft and applied science models. On the other hand, teacher trainees in the Physical Education Teacher Education have positive views on craft model. Moreover, all the teacher trainees in the research stated positive views on reflective model and believe that they would be more effective teachers when reflective model is included in the programs. It is thought that

results of the research will offer some significant tips about how teacher training process.

Keywords: Teacher training models, teacher training, applied science model, craft model, reflective model.¹

---

*Yrd. Doç. Dr. Harun ŞAHİN; Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi; harunsahin@mehmetakif.edu.tr

** Gülnaz ÇELEN; Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi; Sosyal Bil. Ens; gulnazcelen@gmail.com

*** Esra ÇAYLI; Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi; Sosyal Bil. Ens.; esracayli@gmail.com

1.GİRİŞ

Dünyamızda bilim ve teknoloji alanında çok hızlı değişimler olmaktadır. Bu değişimi yakalayarak uygulama alanına sokmakta en büyük aracın eğitim olabileceği kabul görmüş bir gerçektir (Filiz, 2003: 3). Eğitim, insanlığın doğuşundan beri var olmuştur, günümüzde de uygarlık düzeyi ne olursa olsun her toplumda devam etmektedir. Her insan, doğumdan ölümüne kadar yaşamın her aşamasında bilinçli ya da bilinç dışında eğitim sürecinin içindedir (Helvacı ve Şahin, 2007: 2).

Eğitim, bağımsız bir toplum ve ulusu oluşturacak, bireysel moral düzeyi yüksek, sağlıklı bireylerin yetiştirilmesiyle hem bireysel hem de evrensel bir kültüre sahip, zengin bir toplumu yetiştirmeyi amaçlar. Eğitimdeki tüm yenileşme ve gelişme girişimleri, toplumun her kesiminin ilgi alanına girmektedir. Bu yüzden, eğitim, toplumda değişmelerden sorumlu olması nedeniyle değişime diğer sistemlerden önce uyum sağlamak durumundadır. Bir ülkenin refah ve mutluluğu; o ülke insanların nitelikli ve sürekli bir eğitim almaları ve bununla kazandıkları bilgi, beceri ile ekonomik büyümeye yapabilecekleri katma değere bağlıdır. Bunun için, sosyo-ekonomik gelişmenin en önemli itici gücü ve verimlilik artışının en önemli unsuru, toplumun eğitim düzeyidir (Helvacı ve Şahin, 2007: 2).

Eğitim içerisinde öğrenme de önemli yer tutmaktadır. Çünkü insanı toplumsal bir varlık yapan ve onu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biri öğrenme yeteneğine sahip olmasıdır. Bu yüzden eğitim, öğrenmenin nasıl oluştuğunu, ne olduğunu, nasıl oluşturulması gerektiğini araştırmak, bulmak zorundadır. Öğrenme, yaşantısı sonucunda insanın davranışında oluşan değişme olarak tanımlanabilir (Başaran, 1989: 127). Diğer bir deyişle, insan ya yeni ya da eski davranışını biçimlendirerek yeni bir davranış yaptığında eskisine göre davranışını değiştirmiş olur (Başaran, 1989: 132). Doğduğu zaman bilinçli hiçbir davranış göstermeyen insanoğlu, yaşaması için gerekli olan tüm davranışları çevre etkisi ve doğuştan sahip olduğu güçlerinin yardımıyla öğrenir. Öğrenme, değişik biçimlerde tanımlamakla beraber, psikologların çoğu öğrenmenin bireyin çevresiyle etkileşim kurması sonucu oluştuğu ve bireyin davranışlarında değişiklik meydana getirdiği görüşünde birleşmektedir (Fidan ve Erden, 1998).

Eğitim ve öğretim kavramları çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. Fakat eğitimin planlı, programlı olarak yürütülen kısmı öğretimi oluşturmaktadır (Filiz, 2003: 6). Eğitim sürecinde öğrenme, öğretme yoluyla gerçekleştirilir. Diğer bir anlatımla, öğretme öğrenmeyi sağlama ve rehberlik etme etkinliğidir (Erden ve Fidan, 1986). Dolayısıyla öğretme ve öğrenme derken aslında aynı süreçten bahsediyoruz. Bu sürece, davranış değişmesini sağlayan dış kaynak açısından bakıldığında yapılan şey öğretme, davranış değişen birey açısından bakıldığında gerçekleşense öğrenmedir. Dolayısıyla bu sürece öğrenme-öğretme süreci denir. Öğretmede öğreticinin, öğrenmede ise öğrenenin ağırlığı daha fazladır (Erden ve Fidan, 1986). Eğitim ise, öğretme sürecini içine alan genel bir

kavramdır (Filiz, 2003: 7). Küreselleşmenin hız kazandığı günümüzde her ülke geleceğin bir güvencesi olarak görülen eğitime önem vermeye başlamıştır. Bu nedenle de genel anlamda öğretme ve öğrenme süreçlerini de içine alan eğitim, küreselleşme sonucu ortaya çıkan durumları takip edebilecek bireyler yetiştirilmelidir. Hammaddesi olan insanın davranışlarını günümüz şartlarına uyum sağlayacak şekilde değiştirmeyi hedefleyen eğitim içerisinde öğretmenlik mesleği de davranış mühendisliği olmuştur (Sönmez, 2006).

Moore (199?), öğretmenin rollerini üç ana başlıkta toplamıştır. İlk olarak öğretmeni öğretim uzmanı olarak değerlendirmiştir. Bir öğretmen öğretim uzmanı olarak, neyi öğreteceği, hangi öğretim malzemelerini kullanacağı, belirlenen konuyu öğretmede en iyi metot ya da öngörülen öğrenmeyi değerlendirme gibi konulara ilişkin kararlar almalıdır. İkinci olarak, öğretmen bir yönetici olarak değerlendirilmiştir. Buna göre öğretmen, öğretim ortamını düzenlemeli ve yapılandırmalıdır. Öğrenim etkinliklerine yönelik kurallar ve işlemler gibi sınıf içinde düzeni sağlayan ve koruyan tüm kararlar ve eylemler bu rolün içindedir. Son olarak da öğretme bir danışman olarak nitelendirilmiştir. Öğretmen, insan davranışlarının duyarlı bir gözlemcisi olma ve öğrencilerin gelişiminde ve öğrenme sürecinde davranış problemleri ortaya çıktığında yapıcı etki gösterme rollerini üstlenmelidir.

İnsan yetiştirme sanatı olan öğretmenlik mesleğinin nitelikleri, Milli Eğitim Temel Kanunu'nda dar anlamda belirtilmiştir. Topluma örnek olması gereken ve Türk Milli Eğitimi'nin hedefleri doğrultusunda iyi insan ve iyi vatandaş sorumluluğunu yüklenen öğretmenlerin taşıması gereken nitelikler şu başlıklar altında toplanabilmektedir:

- Türk toplumunun 'aydın bir üyesi' olarak öğretmen
- Mesleğinin 'yeterli bir üyesi' olarak öğretmen
- Dünya topluluğunun 'uyanık bir üyesi' olarak öğretmen (Oğuzkan, 1998: 25-37)

Öğretmenin görevlerini ise şu şekilde gruplandırılmıştır:

- Öğretme görevi,
- İdare ve yönetim görevi (bir eğitim programını planlama, yönetme ve işletme işlemini yerine getirmiş olma),
- Mesleki /konu alanı uzmanlık görevi,
- Öğrenci danışmanlık görevi (Vural, 2004).

Bilgi çağının ya da çağdaş toplumun öğretmeni, sorun çözme becerisine sahip; teknolojiyi kullanabilen; sınıf ve okulu tüm imkânları kullanarak aktif bir öğrenme ortamına dönüştürebilen ve en önemlisi sürekli öğrenmeyi bir ilke olarak benimseyen ve bu çerçevedeki tüm rolleri üstlenerek toplumun çok yönlü gelişmesine katkıda bulunan bir birey olmak durumundadır (Öztürk, 2002: 23).

Etkili bir öğretmen, öğrencinin uygulanan programın hedefleri doğrultusunda öğrenmesine yardımcı olan öğretmendir (Özyurt, 2000). Öğretmenlik mesleğinde öğretmen nitelikleri kişisel nitelikler ve mesleki nitelikler olmak üzere iki başlık altında incelenir. Kişisel nitelikler, kabul edilebilir bir kişilik, sağlıklı olma, açık fikirlilik, kendine güven, liderlik, mesleki ve demokratik ideallere bağlılık ve gelişmede sürekliliktir (Öztürk, 2002: 25). Öğretmenin kişisel nitelikleri çocuğun okula ve derse yönelik tutumlarını etkilemektedir. Olumsuz kişilik özelliklerine sahip bir öğretmen, çocuğun bir dersten ya da okuldan tümüyle uzaklaşmasına veya akademik yönden başarısız olmasına neden olabilmektedir (Özyurt, 2000: 21). Öğretmenin mesleki nitelikleri üç boyutta incelenmektedir. Bunlar, genel kültür, konu alanı bilgisi ve mesleki bilgi ve yeterlilikleridir. Öğretmenin öğrenmeyi sağlama (öğretme) görevini yerine getirebilmesi için bu üç boyutta da yeterli olması gerekmektedir.

Öğrencinin sosyalleşmesi ve toplumsal kültürü öğrenciye aktarmak için öğretmenin içinde yaşadığı toplumu, kültürel özellikleri ile birlikte tanınması gerekir. Öğretmen, görev yaptığı yerleşim biriminin özelliklerini, ailelerin yaşam tarzını, değerlerini ve normlarını bilmelidir. Öğretmen güncel olayları da gazete, dergi, radyo ve TV'den takip etmelidir (Özyurt, 2000). Yine, öğretmenin dersini verdiği konu alanlarında yeterince uzman olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, öğretmenin en temel görevi olan öğretme işinde yetenekli olması, uzmanı olduğu konuyu aktarabilecek bir yeterliliğe sahip olması gerekmektedir.

Öğretmenler uzman oldukları konuyu aktarabilme becerisini, öğretmen yetiştirme programlarında yer alan öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ve uygulamalarıyla kazanırlar (Erden, 1998: 43-46, akt. Özyurt, 2000). Bu beceriyi kazanmada, öğretmenin öğretmenlik deneyiminin büyük rolü vardır. Okullarda verilen teorik, güncel bilgiler, öğretmenlik uygulamasında birebir gözlemlenerek ve uygulayarak hayata geçirilmiş olmaktadır. Bu bağlamda, uygulamada sıklıkla kullanılan üç farklı model göze çarpmaktadır:

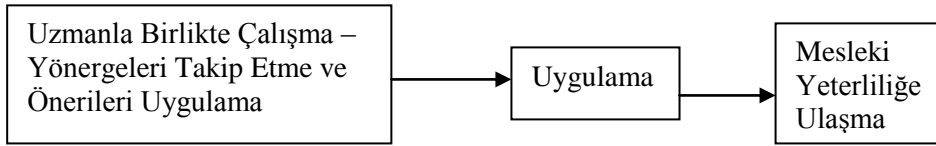
1. Beceri Modeli (Craft Model)
2. Uygulanmış Bilim Modeli (Applied Science Model)
3. Yansıtma Modeli (Reflective Model) (Ekiz ve Yiğit, 2007).

1. Beceri Modeli (Craft Model)

20. yüzyılın ilk yarısında, öğretme ve öğrenmeyle ilgili yapılan araştırmalar, öğretmenin ilgi alanı, genel tavrı, özdenetimi, öğretme isteği ve eğitim durumu gibi genel özelliklerin incelenmesi ve bu özelliklerin öğrenme üzerine ilgisine odaklanmıştır. Bu araştırmalarda, öğretmen profilinin, uzman görüşünden yola çıkılarak tanımlanan “iyi öğretmen” özelliklerine uyup uymamaya göre değerlendirildiği görülmektedir (Ornstein, 1985; Peterson ve Walberg, 1979: akt. Atay, 2003). Uzman görüşüyle öğretmenlik

yeterliliğinin değerlendirildiği öğretmen yetiştirme yaklaşımlarının başında ise “Beceri Modeli” gelmektedir.

Model Alma temelli olan “Beceri Modeli”, öğretmenlik bilgi ve becerisinin gözlem ve deneyimle kazanılacağını savunur. Öğretmenlik mesleği bir zanaat (craft) olarak görülür ve “usta-çırak” ilişkisi ile öğretmen yetiştirilmesi esas alınır. İkinci Dünya Savaşı’nın sonlarına kadar önemini koruyan bu modelde, çırak öğretmen, usta bir öğretmen tarafından eğitilir. Öğretmen adayı ve/ya deneyimsiz öğretmen, usta bir öğretmenin yanında çalışır, öğretmenin yönergelerini ve önerilerini izler; “usta zanaatkârın yanındaki çırak” gibi onu kendine örnek alarak davranışlarını uygular (Wallace, 1997: 6). Aday öğretmen, uygulama sonucunda, onun için daha önceden tespit edilen amaç ve kazanımlar doğrultusunda ve istedik düzeyde uygulama sergilediğinde ise, mesleki yeterliliği kazanır ve öğretmen olur (Ekiz ve Yiğit, 2006; 2007). Bu nedenle, bu modelde deneyim, “birinden diğerine uygulamayla aktarılan bilgi” olarak kabul edilir (Atay, 2003: 26). Beceri modelinin aşamaları aşağıdaki gibi gösterilmektedir:

Şekil 1. Mesleki eğitimde beceri modeli (Wallace, 1997; 6)

Davranışların “taklit” edilmesini esas alan bu yaklaşıma bazı eleştiriler getirilmiştir. Ekiz (2003)’e göre sürekli değişim gösteren toplumlarda öğrenciler de değiştiğinden, deneyimli öğretmenin davranışları ve öğretmen adayına önerileri toplumun seviyesinin ve beklentilerinin gerisinde kalabilmektedir. Wallace (1997) iyi eğitimin karmaşık bir etkinlik olduğunu ve bilimsel gelişmeler değerlendirildiğinde “mükemmel eğitim”e ulaşmanın zor olduğunu belirtmektedir. Ona göre değişmez eğitim mümkün değildir (ss.7). Benzer şekilde Stones ve Morris (1972) de beceri modelinin muhafazakâr, sorgulamayan ve statik bir toplum yapısını yansıttığını söyleyerek Wallace’ın bu görüşünü desteklemektedir (akt. Wallace, 1997). Atay (2003) bu yaklaşıma getirilen eleştirileri şöyle sıralamaktadır:

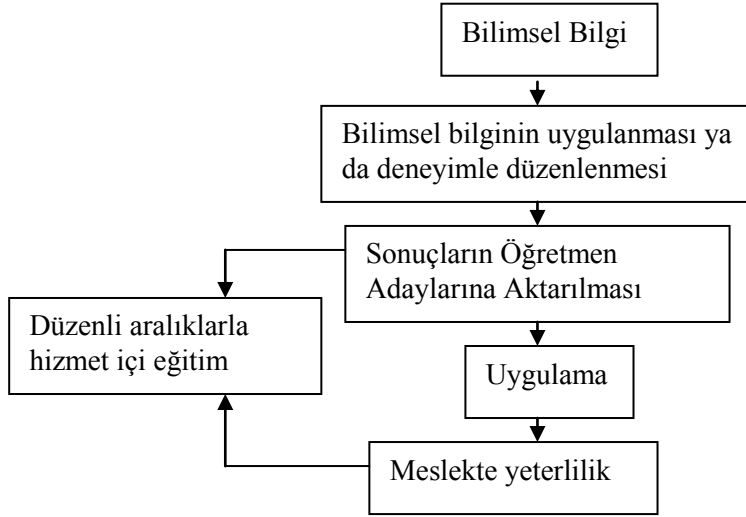
- Belli becerilerin uygulanmak üzere öğretmen adaylarına aktarılması verimli öğretme için yeterli değildir. Öğretmen adayına farklı ortamları tanıma ve ortama göre seçim yapabilme becerisi de tanıtılmalıdır,

- Tek bir öğretme modelini izleyip, taklit etmeye daha sonra da uygulamaya çalışmak, öğretmen adayının doğru bir model olduğuna inanmasına ve farklı uygulamaları göz ardı etmesine neden olur,
- Taklit yoluyla öğrenme, öğretmen adayının plan yapma ve kendi değerlendirme becerilerinin gelişmemesine neden olur,
- Bu tür eğitim, öğretmen adaylarının/deneyimli öğretmenlerin farklı bireyler olduğu ve dolayısıyla farklı inanç, değer ve becerilere sahip oldukları gerçeğini göz ardı eder,
- Tek bir öğretme modelini izleyen öğretmen adayının bilgi ve becerileri, sistem veya müfredat değişimi gibi durumlarda yetersiz kalır,
- Deneyimli öğretmenlerin deneyimleri, inançları ve ‘öğretme’nin gerçekleştiği ortamın gerçekleri dikkate alınmadığı için aktarılan bilginin umulan şekilde uygulamaya taşınması genellikle gerçekleşmez (ss.27– 28).

2. Uygulanmış Bilim Modeli (Applied Science Model)

“Rasyonel yaklaşım” olarak da bilinen bu model eğitim psikolojisindeki bulgulara dayanır ve 1950’li yıllardan itibaren yoğun olarak geliştirilmeye ve kullanılmaya çalışılmıştır (Ekiz ve Yigit, 2006). Model, özellikle 19. ve 20. yüzyılda deneysel bilimdeki gelişmelerle şekillenmiş ve Amerikalı sosyolog Donald A. Schön tarafından birçok kez ele alınmıştır (Wallace, 1997). Laursen’a (1996) göre bu model, davranışçı psikoloji alanında üretilen öğrenme kuramlarının etkili öğretim metotlarına dönüştürülmesine dayanmaktadır (ss. 48). Bu modelde, eğitim alanında yapılan bilimsel araştırmalar eğitim-öğretime yansıtılır ve uygulamalarda olduğu gibi kullanılır. Bilimdeki gelişmeler öğretmen adaylarına ya da halen hizmette olan öğretmenlere alandaki uzmanlar tarafından aktarılır. Örneğin, davranış değişiklikleri ile ilgili bir gelişme psikologlar tarafından öğretmenlere ve/ya aday öğretmenlere anlatılır. Öğretmen adaylarından da, bu bilimsel bilgileri, uygulama sürecinde etkin bir şekilde kullanmaları beklenir. Yine de bu yenilikleri uygulayıp uygulamamak öğretmen adayına bağlıdır (Wallace, 1997). Bilimsel bilgilerin ya da kuramların uygulamada karşılaşılabilecek her türlü soruna yanıt verebileceği düşünülür. Bu model ülkemizdeki öğretmen yetiştirme sistemiyle paralellik göstermektedir (Ekiz, 2003). Uygulanmış Bilim Modeli’nin aşamaları Şekil 2’de gösterilmektedir:

Şekil 2. Mesleki eğitimde uygulanmış bilim modeli (Wallace, 1997; 9)

Beceri modeline olduğu gibi, uygulanmış bilim modeline de bazı eleştiriler getirilmiştir. Ekiz (2006), eleştirilerin temel noktasının, bu modelde, öğretmenliğin sadece bilimsel bilgiler ile sınırlandırıldığını ve dolayısıyla bilimsel bilgilerin her yerdeki eğitim-öğretim ortamında kullanılma olasılığının düşük olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte davranışsal yaklaşımın araştırma bulgularına dayandırılmasına rağmen son yıllarda bilginin sürekli değişmesi, pedagojik yaklaşımlarda farklılaşmanın olması (öğretmen düşünce ve kararları, pedagojik inançlar vs) bu modele sınırlandırmaktadır. Ayrıca bilimsel değişikliklerin eğitimde uygulanmasının öğretmen adaylarına/öğretmenlere bırakılması, eğitim-öğretim uygulamalarında farklılık yaratabilmektedir. Dahası, öğretmenlik mesleği yenilikleri öğrenmek için kısa süreli de olsa ara verilebilecek bir meslek olmadığı için hizmette olan öğretmenlerin yeni yaklaşımları, öğrenciler üzerinde deneyerek uygulamaya koymaları gerekmektedir (Wallace, 1997).

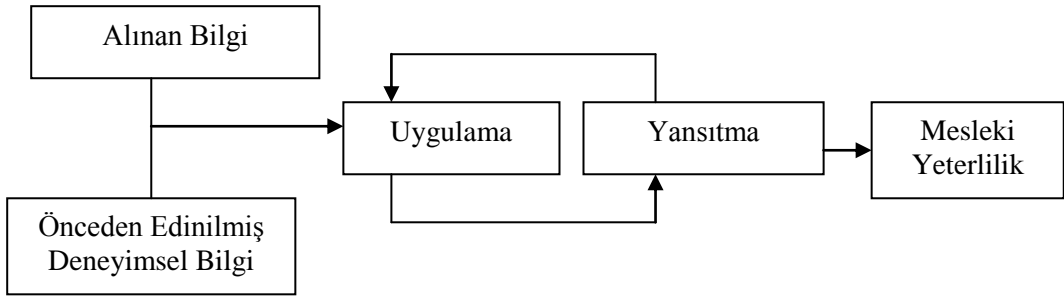
3. Yansıtma Modeli (Reflective Model)

Dewey'e göre (1933) yansıtıcı düşünme etkin, ısrarlı ve sistematik düşünmedir. Onun yansıtıcı düşünmeyle ilgili düşünceleri ve bu konudaki yorumları, özellikle hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim süreçlerine önemli katkı sağlamıştır (akt. Ekiz, 2003; Ekiz, 2006). Pollard' a göre (2002) yansıtıcı öğretim, araştırmaya dayalı ve sistematik olarak sorgulanan deneyimlerin eğitim-öğretim ortamları göz önüne alınarak, öğretmenin etkin düşünme ve karar vermesine dayanır. Ekiz ve Yiğit (2007) yansıtıcı modeli şöyle açıklamaktadır:

Yansıtma modeline göre öğretmen adayı, kuramsal olarak öğrendiği bilgi ve öğretmenlik deneyimine yönelik kazandığı bilgi ve becerilerini uygulamada etkin olarak kullanır. Hem kuramsal olarak öğrendiği hem de deneyimden oluşturduğu bilgilerden

yararlanan aday, herhangi bir okul ya da sınıf ortamında uygulama yapar. Uygulamada karşılaştığı herhangi bir sorunu, edindiği kuramsal bilgileri de göz önüne alarak, sorunun ortadan kaldırılması ya da uygulamayı daha etkili hâle dönüştürmek için etkin, ısrarlı ve sistematik bir biçimde etraflıca düşünür. Düşünme sonucunda yapılandırıldığı yeni bilgi ve becerileri tekrar uygulamada kullanır. Aynı şekilde bu döngü devam eder. Yansıtıcı düşünme ve öğretimi gerçekleştirdikten sonra profesyonel (mesleki) yeterliliği kazanır ve öğretmen olur (Ekiz, 2003).

Wallace'a göre (1997) yansıtıcı modelin aşamaları şekil 3'te verilmektedir.

Şekil 3. Yansıtma modeli (basit şekilde) (wallace,1997; 15)

Yansıtma modeli son yıllarda dikkatleri üzerine çekmektedir. Ekiz (2003) tarafından öğretmen eğitimindeki modeller hakkında sınıf öğretmeni adaylarının düşünceleri üzerine yapılan araştırmada, adayların %98'inin yansıtıcı modelin daha etkili olduğunu belirttiklerini ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, Ekiz ve Yiğit (2006) farklı bölümlerdeki öğretmen adaylarının sözü edilen üç model hakkındaki görüşlerini araştırmış ve yansıtma modeliyle ilgili görüşlerin daha olumlu olduğu görülmüştür. Yine Ekiz ve Yiğit (2007) tarafından KTÜ Fatih Eğitim Fakültesindeki adayların bu üç model hakkındaki görüşleri incelenmiş ve yansıtma modelinin öğretmen adayları tarafından daha çok tercih edildiği ortaya konulmuştur.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı öğretmen adaylarının öğretmen yetiştirme modelleri hakkındaki görüşlerinin saptanmasıdır. Araştırmada, öğretmen yetiştirme modelleri içerisinde en çok kullanılan beceri modeli, uygulanmış bilim modeli ve yansıtma modellerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri alınmıştır.

Bir ulusun kalkınmasının temelinde sistemli bir eğitim anlayışı yatmaktadır. Öğretmen ise eğitimin ham maddesi olan öğrenciyi işleyerek, biçimlendiren en önemli unsurdur. Bu bağlamda, eğitim anlayışlarındaki değişme ve gelişmelere paralel olarak öğretmen yetiştirme sistemi de değişmektedir. Benzer şekilde öğretmen yetiştirme sürecine verilen önem de eğitim programlarına doğrudan yansımaktadır. Nitekim, günümüze kadar

öğretmen yetiştirme programlarına ilişkin birçok model uygulamaya konulmuştur. Bu modeller içerisinde en sık kullanılan üç modele ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin saptanması bakımından, yapılan bu araştırmanın da öğretmen yetiştirme sürecine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Problem

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri programa göre öğretmen yetiştirme modellerine ilişkin görüşleri arasında fark var mıdır?

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma; 2008-2009 öğretim yılı, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi (MAKÜ), Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Resim Öğretmenliği ve Beden Eğitimi Öğretmenliği Programları, 4. Sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, öğretmen adaylarının Beceri Modeli, Uygulanmış Bilim Modeli, Yansıtma Modeline ilişkin ankete verdikleri görüşleri ile sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma betimsel nitelikli bir alan araştırmasıdır. Karasar (2007)'a göre betimsel çalışmalar, geçmişte ya da halen var olan durumu var olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan çalışmalardır. Araştırmaya konu olan olaya, bireye ya da nesneye müdahale edilmeksizin; olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Aşağıda araştırmanın evren ve örnekleme yer verilmektedir.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, MAKU Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Resim Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği ve Beden Eğitimi Öğretmenliği programlarında 4. Sınıfta öğrenim gören 499 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Örneklem ise, evren içerisinden seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenen Sınıf Öğretmenliği (N = 41), Türkçe Öğretmenliği (N = 32), İngilizce Öğretmenliği (N = 23), Resim Öğretmenliği (N = 12) ve Beden eğitimi Öğretmenliği (N = 15) programlarının 4. Sınıflarına devam eden toplam 133 öğretmen adayı dahil edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, etkili öğretmen eğitiminde kullanılan üç öğretmen yetiştirme modeline yönelik, Ekiz ve Yiğit (2006) tarafından geliştirilen bir anket kullanılmıştır. Anket, öğretmen adaylarının görüşlerine dayalı olarak üç öğretmen yetiştirme modeline ilişkin yargılardan oluşmaktadır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları

Ekiz ve Yiğit (2006) tarafından yapılan, toplam 36 maddeden oluşan anketin güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,78$ olarak hesaplanmıştır. Anketin iç tutarlılık hesaplamaları için faktör analizi yapılmıştır. Bu kapsamda, bazı maddelerde düzeltmelere gidilmiştir. Ankette beşli likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçekte her önermeye verilen cevaplar 1 ile 5 arasında puanlanmıştır. Ankette önermelere “Hiç katılmıyorum (1)”, “Biraz Katılıyorum(2)”, “Orta Derecede Katılıyorum (3)”, “Oldukça Katılıyorum (4)” ve “Tamamen Katılıyorum (5)” seçenekleri konulmuş ve belirtilen puanlar verilmiştir.

2.3. Verilerin Çözümlemesi

Anket, araştırmada belirlenen probleme yanıt bulmak amacıyla, saptanan örneklem grubuna 2008–2009 Öğretim Yılı Bahar Yarıyılı’nda uygulanmıştır. Araştırmanın verilerinin değerlendirilmesi için SPSS 15.0 paket programı kullanılmıştır. Anketteki görüş puanlarının ortalaması “Hiç Katılmıyorum (1.00 – 1.79)”, “Biraz Katılıyorum” (1.80 – 2.59)”, “Orta Derecede Katılıyorum (2.60 – 3.39)”, “Oldukça Katılıyorum (3.40 – 4.19)”, “Tamamen Katılıyorum (4.20 – 5.00)” kategorileri üzerinde değerlendirilerek, 3.40 ve yukarı ortalama puanlar olumlu olarak kabul edilmiştir. $\alpha = .05$ ve $\alpha = .01$ anlamlılık düzeylerinde görüşler araştırılmıştır. Program değişkenine ilişkin görüşleri saptamak amacıyla ortalamalar hesaplanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Öğretmen adaylarının üç farklı modele ilişkin görüşlerinin ortalamaları program değişkeni açısından gruplandırılarak sunulmuştur. Tablo 1. ‘de beceri modeline ilişkin Sınıf, Türkçe, İngilizce, Resim ve Beden eğitimi Öğretmenliği programlarındaki öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalamaları verilmiştir.

GÖRÜŞLER

	X _{Sınıf}	X _{Türkçe}	X _{İng}	X _{Resim}	X _{Beden}	X _{Toplam}
1. Yaparak öğrenmem, etkili bir öğretmen olmam için yeterlidir.	4.24	4.18	3.65	3.33	4.03	4.00
2. Deneyimli bir öğretmenin sadece deneyimlerinden yararlanmam beni etkili bir öğretmen yapar.	3.12	3.06	2.86	2.58	3.84	3.15
3. Teorik bilgi almadan kazandığım deneyim, etkili bir öğretmen olmam için yeterlidir.	2.51	1.96	2.47	2.58	2.76	2.43
4. Öğretmenlik uygulamalarımı sadece model aldığım öğretmen izlemelidir.	2.75	2.25	2.56	2.66	2.73	2.58
5. Öğretmenlik mesleğinin inceliklerini deneyimli bir öğretmenden öğrenmem yeterlidir.	3.09	2.75	3.00	3.16	3.53	3.08
6. Öğretmenlik mesleğinin gereklerini ve inceliklerini deneyimli bir öğretmenden öğrenmem yeterlidir.	3.00	2.75	2.82	3.00	3.76	3.05
7. Model alacağım öğretmenin otoriter olmasını tercih ederim.	3.07	2.09	2.82	3.00	3.76	2.92
8. Mesleki yeterliğim için, sadece model aldığım öğretmenin değerlendirmeye ölçütleri yeterlidir.	2.53	1.84	2.26	2.58	3.19	2.45
9. Gözlemleyerek öğrenmem, etkili bir öğretmen olmam için yeterlidir.	2.65	2.43	2.60	2.25	3.38	2.70
10. Etkili bir öğretmen olmam için sadece usta (öğretmen)-çırak (öğretmen adayı) ilişkisi yeterlidir.	2.65	1.84	2.04	3.00	3.26	2.50
11. Etkili bir öğretmen olmam için sadece model alacağım bir öğretmenin olması yeterlidir.	2.73	2.09	2.21	3.25	3.03	2.59
12. Deneyimli öğretmenin uygulamalarını takip etmem beni etkili bir öğretmen yapar.	3.43	3.62	3.43	3.08	3.69	3.67
13. Deneyimli öğretmenin önerilerine uymam beni etkili bir öğretmen yapar.	3.51	3.46	3.17	3.75	3.92	3.54
ORTALAMA	3.02	2.64	2.76	2.70	3.45	2.97

Tablo 1. Öğretmen yetiştirme programlarının beceri modeline ilişkin ortalamaları

Bu model kapsamında, “Yaparak öğrenmem, etkili bir öğretmen olmam için yeterlidir.” görüşüne, Resim Öğretmenliği programı dışındaki programlardaki öğretmen adayları olumlu görüş bildirmişlerdir. “Deneyimli öğretmenin uygulamalarını takip etmem beni etkili bir öğretmen yapar” görüşüne ise İngilizce Öğretmenliği ve Resim Öğretmenliği programları dışındaki programlardaki öğretmen adayları olumlu görüş belirtmişlerdir. “Deneyimli öğretmenin önerilerine uymam beni etkili bir öğretmen yapar” görüşüne ise sadece İngilizce Öğretmenliği programındaki adaylar olumsuz görüş bildirmişlerdir. Bu görüşler değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının yaparak öğrenmenin kendilerine yarar sağlayacağını ve deneyimli bir öğretmeni model almanın onları etkili birer öğretmen yapacağını düşündükleri görülmektedir. Ayrıca, Beden Eğitimi Öğretmenliği programındaki öğretmen adayları “Deneyimli bir öğretmenin sadece deneyimlerinden

yararlanmam beni etkili bir öğretmen yapar.”, “Öğretmenlik mesleğinin inceliklerini deneyimli bir öğretmenden öğrenmem yeterlidir.”, “Öğretmenlik mesleğinin gereklerini ve inceliklerini deneyimli bir öğretmenden öğrenmem yeterlidir.”, “Model alacağım öğretmenin otoriter olmasını tercih ederim.” görüşlerine de olumlu görüş belirtmişlerdir. Genel Ortalamalar bazında değerlendirildiğinde ise, beceri modeline, yalnızca Beden Eğitimi Öğretmenliği programındaki öğretmen adaylarının olumlu görüş belirttikleri saptanmıştır.

Tablo 2’de uygulanmış bilim modeline ilişkin Sınıf, Türkçe, İngilizce, Resim ve Beden Eğitimi Öğretmenliği programlarındaki öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalamaları yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmen yetiştirme programlarının uygulanmış bilim modeline ilişkin ortalamaları

GÖRÜŞLER	X _{Sınıf}	X _{Türkçe}	X _{İng}	X _{Resim}	X _{Beden}	X _{Toplam}
1. Sadece bilimsel bilgileri uygulamada kullanarak etkili bir öğretmen olacağımı düşünürüm	2.39	2.06	2.26	2.41	2.88	2.38
2. Öğretmen olduğumda düzenli olarak hazırlanan seminerlerde verilen bilimsel bilgileri uygulamaya aktarmam beni etkili bir öğretmen yapar.	3.58	3.37	3.52	3.58	3.73	3.55
3. Etkili bir öğretmen olmam için, sadece bilimsel bilgilere göre öğretim etkinliklerini uygulamam gerekir.	2.87	2.18	2.69	2.83	3.34	2.76
4. Etkili bir öğretmen olmam için sadece deneyimli bir öğretmeni model almam yeterli değildir.	3.70	3.12	3.65	3.91	3.61	3.55
5. Etkili bir öğretmen olmam için hazır bilimsel bilgiyi kullanmam yeterlidir.	2.82	1.90	2.60	2.58	3.38	2.65
6. Etkili bir öğretmen olmam için deneyimimi sorgulamam gerekmez.	2.63	1.84	2.86	2.33	3.00	2.47
7. Etkili bir öğretmen olabilmem için gerekli bilgileri kitaplardan öğrenmem yeterlidir.	2.31	1.50	1.95	2.75	2.92	2.21
8. Etkili bir öğretim için hazırladığım planları olduğu gibi takip etmem yeterlidir.	2.56	2.00	2.26	2.75	3.46	2.56
9. Deneyimlerim üzerine düşünmek yerine bilimsel bilgileri kullanmam yeterlidir.	2.90	2.15	2.86	2.25	3.30	2.73
10. Bilimsel bilgilerin her türlü sınıf ortamında kullanabileceğine inanırım	3.73	2.71	3.52	4.00	3.34	3.40
ORTALAMA	2.94	2.28	2.11	2.93	3.29	2.82

Tablo 2 incelendiğinde “Öğretmen olduğumda düzenli olarak hazırlanan seminerlerde verilen bilimsel bilgileri uygulamaya aktarmam beni etkili bir öğretmen yapar” ve “Etkili bir öğretmen olmam için sadece deneyimli bir öğretmeni model almam yeterli değildir” görüşlerine Türkçe Öğretmenliği Programı dışındaki programlardaki öğretmen adaylarının olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Bununla birlikte, Türkçe ve Beden Eğitimi Öğretmenliği programlarındaki öğretmen adaylarının dışındaki tüm adayların “Bilimsel bilgilerin her türlü sınıf ortamında kullanabileceğine inanırım” görüşüne olumlu yaklaştıkları saptanmıştır. Beden Eğitimi Öğretmenliği Programındaki adayların “Etkili bir öğretim için hazırladığım planları olduğu gibi takip etmem yeterlidir” görüşüne katıldıkları belirlenmiştir.

Genel ortalamalar bazında değerlendirildiğinde, tüm programlardaki adayların uygulanmış bilim modeline yönelik olumsuz görüş belirttikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Öğretmen yetiştirme programlarının yansıtma modeline ilişkin ortalamaları

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan programlardaki öğretmen adaylarının tamamına yakını yansıtma modeline olumlu görüş bildirmişlerdir. “Öğretim

GÖRÜŞLER	X _{Sınıf}	X _{Türkçe}	X _{İng}	X _{Resim}	X _{Beden}	X _{Toplam}
1. Öğretim uygulamalarında karşılaşıcağım bütün sorunları, bilimsel bilgileri uygulamaya koyarak çözemem.	3.48	3.50	3.65	3.25	3.30	3.46
2. Öğretim uygulamalarım üzerine başkalarının düşüncelerini almam, beni daha etkili bir öğretmen yapar.	3.68	3.56	3.30	4.16	3.46	3.58
3. Öğretim uygulamalarım üzerine başkaları ile tartışma yapmam, beni daha etkili bir öğretmen yapar.	3.46	3.43	3.43	3.58	3.80	3.52
4. Öğretim uygulamalarım sırasında araştırma yapmam, uygulamalarımın gelişmesine önemli katkılarda bulunur.	3.65	4.18	3.52	3.91	3.61	3.77
5. Öğretim uygulamaları sırasında, edindiğim bilimsel bilgiler üzerine düşünerek kendim de bilgi oluşturmam gerekir.	3.97	4.03	3.82	3.91	4.23	4.00
6. Öğrendiğim kuramların büyük bir çoğunluğunu öğretmenliğe başladığımda kullanabileceğimi düşünmüyorum.	3.43	3.18	3.39	3.00	3.80	3.40
7. Öğrendiğim bilimsel bilgileri olduğu gibi değil, uygulama ortamlarına göre kullanmam daha etkilidir.	4.09	4.18	4.21	4.08	3.65	4.05
8. Edindiğim kuramsal bilgileri uygulamam sırasındaki yeni gelişmelere göre değiştirmem daha etkilidir.	3.78	4.00	3.78	4.16	3.73	3.85
9. Edindiğim kuramsal bilgileri uygulama sırasındaki problemlere göre değiştirmem daha etkilidir.	3.82	3.96	4.00	3.66	4.15	3.94
10. Edindiğim deneyimler üzerine düşünmem sonucunda daha etkili bir öğretmen olurum.	3.90	4.25	3.78	4.00	3.88	3.97
11. Edindiğim bilgiler üzerine düşünmem sonucunda daha etkili bir öğretmen olurum.	3.92	4.28	3.91	3.83	4.03	4.02
12. Ders planlarını önceden hazırlasam dahi, uygulamam sırasında ortaya çıkabilecek değişikliklere yanıt vermem beni daha etkili öğretmen yapar.	3.92	4.50	3.91	4.08	3.88	4.06
13. Deneyime dayalı edindiğim bilgileri, uygulamam sonucunda tekrar düşünmem beni daha etkili bir öğretmen yapar.	3.78	4.18	3.78	3.66	4.03	3.91
ORTALAMA	3.76	3.94	3.76	3.79	3.80	3.80

uygulamalarında karşılaşıcağım bütün sorunları, bilimsel bilgileri uygulamaya koyarak

cozemem” görüşüne Resim ve Beden Eğitimi Öğretmenliği programlarındaki adaylar; “Öğrendiğim kuramların büyük bir çoğunluğunu öğretmenliğe başladığımda kullanabileceğimidusunmuyorum” görüşüne Türkçe, İngilizce ve Resim Öğretmeliği programlarındaki adaylar katılmamaktadırlar. Yine, genel ortalama bazında bakıldığında da tüm programlardaki adayların yansıtma modeline yönelik olumlu görüş belirttikleri anlaşılmaktadır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Türkçe, İngilizce, Resim ve Beden Eğitimi Öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının, öğretmen eğitiminde kullanılan modellerden en sık başvurulan beceri modeli, uygulanmış bilim modeli ve yansıtıcı model hakkındaki görüşleri alınarak öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri program farklılıkları açısından değerlendirilmesi amaçlanan bu çalışmada; aritmetik ortalamalar temel alındığında, öğretmen adaylarının beceri modeline ve uygulanmış bilim modeline yönelik olumsuz görüş belirtmelerine karşın yansıtıcı modele yönelik olumlu görüş belirttikleri görülmektedir.

Öğretmen adaylarının beceri modeline ve uygulanmış bilim modeline olumsuz görüş belirtmelerinin nedeni; öğretmen adaylarının, her iki modelin de geleneksel bir yapıda olduğunu ve ağırlıklı olarak davranışçı yaklaşıma dayandığını algılamış olmaları ile ilgili olabilir. Diğer bir deyişle, öğretmen adayları olumsuz görüş bildirirken, ‘iyi bir öğretmen’ için önceden belirlenmiş, istendik amaç ve kazanımları yaparak yaşayarak edinmenin (Ekiz ve Yiğit) ya da araştırmacılar tarafından kanıtlanmış bilimsel bilgileri doğrudan uygulamaya aktarmanın, bilginin hızla değiştiği ve bireylerin sürekli olarak bu bilgiyi sorguladığı, eleştirdiği çağda yeterli olamayacağını göz önüne almış olabilirler. Bu durum, Ekiz (2003)’in çalışmasında ulaştığı sonuçla paralellik göstermektedir. Öğretmen adaylarının, beceri modelinin sadece uygulamaya ve deneyimli öğretmene dayandığından, bu modelin özellikle gelişmeyi engelleyeceğini, taklit seviyesinde kalacağı, dolayısıyla yeniliklere açık ve gelişmeci bir öğretmen olunamayacağı için modelin kısıtlayıcı bir nitelik taşıdığı görüşlerini; uygulanmış bilim modelini ise üniversite eğitiminde öğretilenlerin büyük bir çoğunluğunun gerçek okul ortamlarında uygulanamayacağı görüşlerini bildirmeleriyle her iki model de eleştirilmiştir.

Öğretmen adaylarının beceri modeline ilişkin görüşlerine genel olarak bakıldığında, sadece deneyimli öğretmenin kendilerinin etkili bir öğretmen olmalarında yeterli olamayacağı görüşünü benimsedikleri görülmektedir. Bu sonucu destekler nitelikte, Smith (1999), beceri modelinin, öğretmen eğitimi alanını daralttığı, öğretmenliği durağan konuma getirdiği, doğru beceriyi ölçmede yetersiz kaldığı ve esnek kişiler yetiştirmediği için özellikle Avustralya’ da eleştirilere maruz kaldığını vurgulamıştır (Akt: Ekiz, 2007). Benzer şekilde, Ekiz (2003), sürekli değişim gösteren toplumlarda öğrencilerin de değiştiğinden, deneyimli öğretmenin davranışlarının ve öğretmen adayına önerilerinin

toplumun seviye ve beklentilerinin gerisinde kalabileceğini, beceri modelinin en belirgin sınırlılığı olarak ileri sürmüştür. Yine, bu modelde örnek alınacak deneyimli öğretmen ile bu öğretmeni örnek alacak olan öğretmen adayı arasındaki ilişki, öğretmen adaylarının bu modele karşı olumsuz görüş bildirmelerinin bir nedeni olabilir. Bununla birlikte Hollingsworth (1988,1989 baskıda; Shefelbine & Hollingsworth,1987) öğretmen adaylarının fikirleri, birlikte çalıştıkları öğretmenin fikirlerinden farklı ise, öğretmen adaylarının bu farklı fikirleri inceleme ve kendi fikirlerini bunlara göre tekrar oluşturmaya daha çok eğilim gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır (Kagan,1992). Solomon (1987)'un da ileri sürdüğü gibi, öğretmen adayları artık “benzer kafa yapılarına sahip kişiler kervanına” (a circle of like-minded people) katılmak istememektedirler. Bununla birlikte,usta çırak ilişkisi içerisinde gerçekleştirilen öğretmenlik uygulamalarında, öğretmen adaylarının kendi öğretmenlik uygulamaları üzerine yapılandırılmış mesleki bir yansıtma yapabilmelerine çok az fırsat tanınmaktadır (Busher ve diğerleri,1992). Bazı araştırmalar da (Chamberlin&Vallance, 1991; Griffin,1989) beceri modelinde uygulama okulundaki öğretmen ve öğretmen adayı arasındaki ilişkiye dikkat çekmişlerdir. Aday öğretmenlerin, birlikte çalıştıkları öğretmen ile ilişkilerinin sıcak olduğunda uygulama sürecinden daha fazla faydalandıklarını göstermektedir (Kagan,1992). Dolayısıyla, beceri modelinde, öğretmen adayları ile model alınacak öğretmen arasındaki ilişki de önem kazanmaktadır. Aydın,(2009)'un matematik bölümünde öğrenim gören öğretmen adayları ile yaptıkları bir araştırma da bu görüşü destekler niteliktedir. Bu araştırmada, öğretmen adaylarının, deneyimli bir öğretmeni gözleme konusunda olumlu görüş bildirmediği sonucu elde edilmiştir.

Öğretmen adaylarının uygulanmış bilim modeline karşı olumsuz görüş bildirmelerine bir neden olarak, teorik bilgilerin, öğretmenliğe adım atıldığında soyut kaldığını ve öğretmen adaylarının bu soyut bilgileri somutlaştırarak uygulamaya aktarmada güçlük yaşanacağını düşünmüş olmaları sayılabilir. Bu sonuç, yurt içi ve dışında yapılan araştırmalar ile (Eraut, 1994 akt Ekiz ve Yiğit, 2007; Ekiz ve Yiğit, 2007, Ekiz, 2006; Eishenhart,1991; Jacknicke ve Samiroden, 1991; Florio-Ruane ve Lensmire (1990), akt: Kagan, 1992) benzerlik göstermektedir. Eraut (1994)'a göre, öğretmen adayları öğrendikleri kuramsal bilgilerden uygulamada çok fazla yararlanamamaktadır. Bunun nedeni ise, “uygulama ve kuramsal dünyanın” farklı olmasıdır (Ekiz, 2006). Yine, Florio-Ruane ve Lensmire (1990), yazma öğretiminde metod kursuna katılan altı sınıf öğretmeni adayı üzerinde yaptığı deneysel bir çalışmada, öğretmen adaylarına öğrencilerle etkileşimi gerektiren görevler verilen kurstan önce, adayların öğretmeni sadece bilgi aktaran bir kişi olarak algıladıklarını ve yazı öğretiminin sadece kurallar çerçevesinde öğretilbileceğine inandıkları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, adayların kursa başladıklarında, öğrencilerin doğası hakkında oldukça zayıf bir fikre sahip oldukları görülmüştür.Kurs ilerledikçe, öğretmen adayları kuramsal bilgileri ile öğrencileri izleyerek onların nasıl öğrendiğini hakkında geniş bilgi edinerek, öğrenciler ile iletişimi arttırarak edindikleri uygulama

bilgilerini birleştirerek yetersiz oldukları alanları tamamlamış veya yeniden oluşturdukları görülmüştür (Kagan, 1992).

Yansıtıcı model, öğretme ile ilgili hem kuramsal bilgiye hem de bu kuramsal bilgiyi uygulamaya önem vermektedir. Bu iki özelliği de içinde barındırırken, öğretmen adaylarına edindikleri bilgilere eleştirel bakarak kendi deneyimlerini sorgulama olanağı sağlamaktadır. Dolayısıyla model, öğretmen adaylarının, edinmiş oldukları bilgileri içinde buldukları koşullara (okulun ve sınıfın yapısı ve donanımı (araç gereç), öğrenci sayısı vb.) göre gerçekleştirdikleri uygulama üzerinde etkin düşünerek karar vermelerini ve onların sistematik düşünmelerini sağlar. Yansıtıcı model, çeşitli söylemlerle nitelendirilmiştir. Örneğin, Silcock (1994), yansıtıcı modeli bir çeşit deneyimi (akademik olarak elde edilen deneyimi) diğerine (uygulamadaki elde edilene) çevirme olarak nitelendirmiş ve yansıtıcı modeli akıl ile (states of mind) davranış (behaviour) arasında bir köprü olarak görmektedir. Benzer şekilde, Schön (1987), bir köprü olarak yansıtıcı modelin öğrenme transferinde ana araç olduğunu ileri sürerek, bu modelde bir durumda (örneğin bir derslikte) analitik olarak ulaşılan sonuçların diğer bir durumla (örneğin bir sınıf ortamı ile) becerilere dönüştürülebileceğini vurgulamıştır.

Öğretmen adaylarının yansıtıcı öğretmen yetiştirme modeline olumlu görüş bildirmelerinin en belirgin nedeni, bu modelin edinilen kuramsal bilgilerin işe vuruk bir hale getirilmesi ve devamında ise öğretmen adaylarının kendi uygulamaları için eleştirel dönüt alarak bir dahaki uygulamalarına eksik ve hatalı oldukları yönleri üzerinde düşündükten sonra başlamalarına fırsat tanınması olabilir. Diğer bir deyişle, modelin öğretmen adaylarına sorgulayıcı bir nitelikte kendi hatalarından öğrenmelerini sağlaması bu modele verilen olumlu cevapların nedeni olarak sayılabilir. Eraut (1989), bir modelin öğretmen adaylarına, kendilerinin gözlem ve deneyimlerini yorumlama ve eleştirmelerine yardım etmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Akt: Holligan, 1997). Yine, Holligan (2007), öğretmen adaylarının kuramsal olarak öğrendikleri bilgilerin uygulamada kullanılması gerektiğini ileri sürerek gerçekleştirilen uygulamanın da öğrencilerin kendi hatalarından öğrenmelerini gerektirdiğini savunmuştur. Diğer bir deyişle, kuramsal bilgilerin uygulamada deneme yanılma yolu ile sorgulanması ve bu sorgulama sonucunun da daha sonraki uygulamalara yansıtılması gerektiği vurgulanmıştır. Sadece yansıtma diyalogları ile tamamlanırsa (Smisth Tillema, 2003), uygulamadaki deneyimler öğrenme için başlangıç noktası olabilir (Korthagen ve Wubbels, 2001). Eisner (2002), öğretmen eğitimi kurumları, öğretmenlik uygulamalarında öğretmen adaylarına yansıtıcı, anlamlı dönüt ve yapıcı eleştiri fırsatları yaratmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Akt: Smith ve Lev-Ari 2005).

Öğretmen adaylarının yansıtıcı öğretmen yetiştirme modeline olan olumlu yaklaşımlarının diğer bir nedeni ise, bu model aracılığıyla öğretmen adaylarının özgüveni olan, sorgulayıcı, eleştirel ve yaratıcı bir öğretmen olarak yetişebileceklerini düşünmeleri

olabilir. Yansıtıcı model, öğretmen adaylarının kuramsal bilgilerini uygulamaya geçirdikten sonra düşünerek elde ettikleri eleştirel sonuçları daha sonraki uygulamalara aktarır. Böylece, her bir öğretmen kendi eksikleri ya da yanlışları üzerinde düşünmesiyle kuramsal bilgilerini geliştirerek kendi çizgisini oluşturur. Smith ve Lev-Ari (2005)'ye göre uygulama öğretmen adayların bireysel öğretme yeteneğini oluşturduğu bir bağlamdır. Benzer bir şekilde, Ekiz ve Yiğit (2007) yansıtıcı modelin, uygulamaya dayalı pratik ve akademik bilginin biliş ve biliş ötesi sürecinden geçirilmesini gerektiğini savunduğunu ve adayın biliş-ötesi süreç aracılığıyla, uygulamalarını düşündüğünü, başkalarınınkiyle karşılaştırdığını, analiz ettiğini ve değerlendirdiğini ileri sürmüştür. Calderhead (1988)'e göre öğretmen adayı, biliş ötesi süreç ve becerileriyle uygulamasını değerlendirerek, ideal uygulamalar ile karşılaştırmalarda bulunabilir ve alternatifleri arayabilir. İdeal uygulamaları gerçekleştirme çabası ise mesleki gelişime olumlu yönde katkıda bulunur (akt: Ekiz ve Yiğit, 2007).

Ekiz ve Yiğit (2007)'in de ileri sürdüğü gibi, öğretmen adayları öğretmenlik kariyerleri süresince karşılaşılabilecekleri her türlü pedagojik sorunu yansıtıcı düşünme ve öğretim aracılığıyla çözebileceklerine inanmaları bu modele olumlu görüş bildirmelerinde bir etken olarak düşünülebilir. Smith ve Lev-Ari (2005), öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi, alan bilgisi dallarında olduğu gibi, çeşitli öğrencileri eğitebilme, onların sorunlarını daha iyi anlayıp onlara yardım edebilme konularında yeterince donanımlı olmaları gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle de uygulamaya ilişkin yansıtıcı diyaloglar kurarak geri bildirimlerde bulunmanın önem kazandığı söylenebilir.

5. ÖNERİLER

Bu sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulabilir:

1. Öğretmen yetiştirme programlarında yer alan öğretmen uygulama dersleri araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yansıtma modeline ilişkin görüşleri doğrultusunda tekrar düzenlenebilir.
2. Literatürde öğretmen yetiştirme modellerine yönelik araştırmaların azlığı nedeniyle diğer öğretmen yetiştirme programlarında da bu araştırmaya paralel araştırmaların yapılması literatüre katkı sağlayacaktır.
3. Bu araştırmanın örnekleminin genişletilip Türkiye genelini temsil eden bir araştırma yapılabilir

KAYNAKLAR

Atay, D. Y. (2003). *Öğretmen eğitiminin değişen yüzü*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Aydin , E. (2009). An Evaluation of the Aims of the Faculty SchoolPartnership Scheme by Mathematics Student Teachers and their Mentors. *Journal of Instructional Psychology*. 36, (3), 273-281

- Başaran, İ. E. (1989). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Busher, Hugh, Simmons & Cyril. (1992). Living with CATE: The Case of Reflective Student Teachers. *Educational Studies*, 18, (1). Şubat, 02, 2010 tarihinde Academic Search Complete veritabanından alınmıştır.
- Ekiz, D. (2003). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen eğitimindeki modeller hakkında düşünceleri. *Milli Eğitim Dergisi*. 158, 146-160.
- Ekiz, D. (2006). *Öğretmen eğitimi ve öğretimde yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ekiz, D. ve Yiğit, N. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen eğitimindeki modeller hakkında görüşlerinin farklı programlar açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*. 5 (2), 110 – 122.
- _____ (2007). Öğretmen adaylarının öğretmen eğitimindeki modeller hakkında görüşlerinin program ve cinsiyet değişkenleri açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 5 (3), 543 – 557.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1998). *Eğitime Giriş*. İstanbul: Aklım Yayınevi.
- Holligan, C. (1997). Theory in Initial Teacher Education: Students' Perspectives on Its Utility: A Case Study. *British Educational Research Journal*, 23, (4), 533-551. Şubat, 17, 2010 tarihinde JSTOR veritabanından alınmıştır. <http://www.jstor.org/stable/1502085>’ e bakınız.
- Laursen, P. F. (1996). Professionalism and the reflective approach to teaching. In M. Kompf, W. R. Bond, D. Dworet & R. T. Boak (Eds.), *Changing research and practice: Teachers’ professionalism identities and knowledge*. London & Washington: The Falmer Pres.
- Kagan, D. M. (1992). Professional Growth Among Preservice and Beginning Teachers. *Review of Educational Research*, 62, (2), 129-169.
- Korthagen, F. A. J. & Kessels, J. P. A. (1999) Linking Theory and Practice: Changing the Pedagogy of Teacher Education. *Educational Researcher*, 28, (4), 4-17. Şubat, 03, 2010 tarihinde JSTOR veritabanından alınmıştır. <http://www.jstor.org/stable/1176444>’ e bakınız.
- Özyurt, S. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Adapazarı: Değişim Yayınları

Pollard, A. (2002). *Reflective Teaching*. London: Continuum.

Silcock,P. (1994). The Process of Reflective Teaching. *British Journal of Educational Studies*.42, (3),

273-285. Şubat 03, 2010 tarihinde jstor veritabanından alınmıştır.

<http://www.jstor.org/stable/31218862>ya bakınız.

Smith, K & Lev-Ari, L. (2005).The place of the practicum in preservice teacher education: the voice

of the students. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*,33,(3), 289–302

Smith,R. (1999). Ten years of competency based training: the experience of accredited training

providers in Austrailia. *Journal ofTtraining and Development*, 3,2

Sönmez, V. (2006). *Eğitim Bilimine Giriş*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Wallace, M. J. (1997). *Training foreign language teachers*. (6. Baskı). New York, NY: Cambridge University Pres.

Zeichner, K. (1999). The New Scholarship in Teacher Education. *American Educational Research*

Association, 28,(9),4-15. Şubat,03,2010 tarihinde JSTOR veritabanından alınmıştır.

:

<http://www.jstor.org/stable/1177196>'ya bakınız.

Extended Abstract

Today, as the globalization is getting faster, each country starts to attach importance to education which is considered to be the assurance of the future. Education aims at raising a community which is rich and has both individual and global culture by raising healthy, individually high spirits and building up an independent community (Helvacı and Sahin, 2007:2). That's why, in general terms, education, including teaching and learning process, has to bring up individuals who can follow conditions generated from globalization (Sonmez, 2006). Qualifications of the teacher who has an active role during this process gains importance. In this study, "craft model", applied science model" and "reflective model" used in teacher training programs are comparatively assessed by getting the opinions of teacher trainees. Accordingly, the study is thought to light the way for teacher training process. As the teacher trainees experience this process, their views will offer some significant tips about how this process should be.

The purpose of the study is to identify the ideas of teacher trainees about teacher training models. In the study, among all teacher training models, three mostly used ones are discussed: craft model, applied science model, reflective model.

The study is a descriptively qualified field research. The universe of the study is composed of teacher trainees studying in departments of Primary Teacher Education, Turkish Language Teacher Education, English Language Teacher Education, Art Teacher Education, and Physical Education Teacher Education programs in Faculty of Education at Mehmet Akif Ersoy University. The sample of the research is 133 teacher trainees who are studying in the aforementioned programs and chosen in random sampling method. A questionnaire formed by Ekiz and Yiğit (2006) is used as data collection instrument. The questionnaire including the estimations of teacher trainees based on three teacher training models. Reliability coefficient of the questionnaire consisting of 36 items and whose validity and reliability tests were done by Ekiz and Yigit (2006) is calculated as $\alpha=0.78$. Factor analysis is done for the internal consistency of the questionnaire. In this context, some items were corrected. In the questionnaire, five point likert scale is used. Answers given to each premise in the questionnaire is graded from 1 to 5. "... Disagree (1)", "... Agree (2)", "... Agree (3)", "mostly agree (4)" and "totally agree (5)" options are put into the questionnaire and stated points are given. Reported data are presented.

According to results of the research, the averages of the teacher trainees' views about the three different models are grouped and presented within the concept of these models. Accordingly, it is seen that that the teacher trainees have negative views on craft and applied science models but positive views on reflective model. In the concept of craft model, the teacher trainees in all the programs except Art Teacher Education stated positive views on "Learning by doing is enough for my being an effective teacher". The

teacher trainees in all the programs except and Art Teacher Education had positive views on “Following the practice of an experienced teacher makes me an effective teacher”. Only the teacher trainees in the English Language Teacher Education program indicated negative views on “Respecting to the suggestions of an experienced teacher makes me an effective teacher”. When these views are evaluated, it is understood that teacher trainees think they gain advantage from learning by doing and taking an experienced teacher as a model makes them an effective teacher. Moreover, teacher trainees in the Physical Education Teacher Education has positive views on “Only making use of experiences from an experienced teacher makes me an effective teacher”, “It is enough to learn delicacies of the teaching post from an experienced teacher”, “It is enough to learn necessities and delicacies of the teaching post from an experienced teacher”, “I prefer the teacher I am taking as a model being authoritative. When evaluated based on general averages, it was determined that only teacher trainees in the Physical Education Teacher Education stated positive views on the craft model.

In the concept of Applied Science Model teacher trainees from all the programs except Turkish Language Teacher Education stated positive views on “When I become a teacher, transferring the scientific knowledge given during the regular seminars to application makes me an effective teacher” and “Only modeling an experienced teacher is not enough to be an effective teacher.” Besides, it was determined that all the teacher trainees in the programs except Turkish language and Physical Education Teacher Education found the view “I believe that scientific knowledge can be used in every classroom situations” favorable. Teacher trainees in the Physical Education Teacher Education agreed that “Following the plans I prepared is enough to have an effective education”. On the basis of general averages, it is understood that all the teacher trainees in all the programs stated negative opinions towards applied science model.

When the views towards reflective model are examined, it is seen that teacher trainees stated positive ideas related to this model. The teacher trainees in the Art and Physical Education Teacher Education programs disagreed the view “I cannot solve all the problems I face during the education applications by applying scientific knowledge”; the teacher trainees in the Turkish Language, English Language and Art Teacher Education programs disagreed the view “I don’t think that I can use most of the theories I learn when I start teaching”. Once more, on the basis of general averages, all the teacher trainees in all the programs stated positive opinions on the reflective model.

In this study, in which the views of the students teachers in Primary Teacher Education, Turkish Language Teacher Education, English Language Teacher Education, Art Teacher Education, and Physical Education Teacher Education programs towards the craft model, applied science model and reflective model used in teacher education was searched, when the arithmetic averages were evaluated, it was determined that they stated negative

opinions towards craft model and applied science model. It was identified that only the teacher trainees in Physical Education Teacher Education program stated positive views to craft model. The reason of this result is thought because Physical Education Teacher Education program is based on psychomotor skills and education mostly carries on showing and doing method. On the other hand, all the teacher trainees in all the programs stated positive views on the reflective model. That is, in general all the teacher trainees in all the programs believe that they will be more effective teachers when education programs include the reflective model. The results of this study shows parallelism with the result of the research done by Ekiz (2003), Ekiz and Yiğit (2006; 2007).

In consideration of these results, these suggestions can be given:

1. Teaching practice lessons in the teacher training programs can be arranged based on reflective model.
2. Since there are a few studies aimed at teacher training models in literature, doing similar researches in other teacher training programs will contribute to literature.
3. It is suggested to carry on a research representing Turkey-wide by expanding the sample of this study.